

СХВАЛЕНО
рішення Комітету
Верховної Ради України
з питань аграрної
та земельних політики
від 19.02.2020, протокол № 26

РЕКОМЕНДАЦІЇ
комітетських слухань на тему:
«РОЗВИТОК ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЮ
ПРОДУКЦІЄЮ В РАМКАХ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ З ЄС»

Заслухавши та обговоривши в порядку контрольної функції Комітету інформацію заступника Міністра розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України – Торгового представника України Качки Т.М, т. в. о. Голови Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів Шевченко О.П., доповіді і пропозиції представників Національної академії аграрних наук України та профільних асоціацій, учасники комітетських слухань відзначають наступне.

Після підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони, а також створення Зони вільної торгівлі (далі - ПВЗВТ) з Європейським Союзом (далі – ЄС), для України відкрилися перспективи більш швидкої інтеграції з ринком країн ЄС та розвитку взаємної торгівлі, пришвидшило адаптацію національного законодавства до європейських вимог і стало додатковою можливістю розвитку експорту для багатьох українських виробників.

З моменту підписання Угоди про асоціацію (2014 рік) експорт аграрної продукції в ЄС збільшився більш ніж на третину (на 37% з 4,5 млрд в 2013 до 6,1 млрд. в 2018 + 6,6 млрд. за 11 місяців 2019). Аграрна продукція залишається однією з ключових товарних позицій в загальному українському експорті до країн ЄС — і сягає понад 30%.

За останні п'ять років ЄС став основним торгівельним партнером України на ринку аграрної продукції — більше третини аграрного експорту України спрямовується європейським споживачам. У структурі експорту превалюють такі товари, як зернові, олійні культури та олії. Але за цей період також зріс експорт цілої низки інших аграрних та харчових продуктів, що вплинуло на зростання нашого експорту. Зокрема, це м'ясо птиці та субпродукти, плоди та горіхи, кондитерські вироби, яйця птиці та інші. Окрім цього, країни ЄС є ключовими покупцями нашої органічної продукції.

Кількість підприємств, які мають дозвіл на експорт до ЄС на сьогодні становить 308 виробників тваринницької продукції, з них – 128 виробників харчових продуктів для споживання людиною, зокрема м'яса птиці, риби, меду, яєць, молока та молочних продуктів.

Більше того, за даними щомісячного моніторингу аграрної торгівлі, який здійснює Європейська Комісія, за період з листопада 2018 року по жовтень

2019 року Україна посіла третє місце в переліку найбільших постачальників продукції аграрного сектору до країн Євросоюзу, експортувавши на суму 7,3 млрд євро. Випередили нас лише Сполучені Штати Америки (12,3 млрд євро) і Бразилія (11,7 млрд євро), тоді як ми залишили позаду себе, з-поміж інших, Китай, Аргентину, Туреччину, Індонезію.

Варто зазначити, що з 28 країн-членів ЄС головними партнерами для України з року в рік залишаються 6 країн: Нідерланди, Польща, Іспанія, Німеччина, Італія і Франція. Їх спільна частка у взаємній торгівлі сільськогосподарськими товарами з нашою країною завжди знаходиться в межах 70 %. Наприклад, у 2019 році вони охопили майже 73 % всієї аграрної торгівлі України з Євросоюзом. При цьому з абсолютною більшістю країн цього інтеграційного угруповання ми маємо позитивне зовнішньоторговельне сальдо.

Що стосується аграрного імпорту з ЄС в нашу країну, він не так чітко структурований, хоча виділяються продукти переробної промисловості і з доданою вартістю, зокрема напої, різні харчові продукти, залишки переробної промисловості (здебільшого корми для тварин) і тютюнові вироби. У 2019 році на ці товарні групи припало всього 36 % від загального аграрного імпорту з ЄС.

Конкуренція, нові вимоги до якості та безпечності продукції та нові гравці на ринку харчового виробництва, змушують здійснювати модернізацію вітчизняного виробничого устаткування та удосконалення виробничого процесу.

Разом з тим, стосовно додаткових інструментів просування аграрної продукції на ринки держав членів ЄС необхідно зазначити, що між Україною та ЄС підписаний 23 жовтня 2006 року Меморандум про взаєморозуміння щодо Діалогу з аграрних питань між Міністерством аграрної політики України та Генеральним Директоратом Європейської Комісії «Сільське господарство та розвиток сільської місцевості».

Меморандумом визначаються пріоритети двостороннього співробітництва у сфері сільського господарства, запроваджується відповідний механізм консультацій. Одними із головних тем в обговоренні між сторонами стали:

- огляд нового Закону України щодо органічного виробництва, з акцентом на положення, які стосуються контролю та нагляду операторів, а також органів сертифікації;

- огляд системи моніторингу та контролю в межах ЄС;

- співпраця та обмін інформацією між Україною та ЄС щодо контролю та моніторингу органічного сектору та торгівлі органічними продуктами (OFIS, TRACES);

- обмін досвідом у сфері контролю та використання земель і охорони родючості ґрунтів, вплив галузі тваринництва на зміну клімату.

Під час обговорення учасниками слухань також було зазначено, що ефективним інструментом просування інтересів України у сфері зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією є двосторонні Робочі групи з питань

сільського господарства. Ці органи забезпечують безпосередній діалог на рівні керівництва та експертів профільних міністерств з країнами-партнерами.

Так на сьогодні функціонують 5 двосторонніх органів співпраці у сфері сільського господарства з такими країнами ЄС: Німеччина, Франція, Нідерланди, Угорщина та Польща. В рамках цих робочих органів розглядаються питання:

- просування торговельних інтересів України в частині агроторгівлі;
- популяризація української аграрної продукції на європейських ринках;
- врегулювання проблемних питань та проведення відповідної роз'яснювальної роботи щодо вимог українського законодавства у сфері зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією;
- галузеве співробітництво у сфері сільського господарства.

За інформацією Мінекономрозвитку, планується створення ще 3 Робочих груп з питань сільського господарства з Чехією, Грецією та Іспанією.

Крім того, Україна два роки є учасницею Регіональної конвенції про пан-євро-середземноморські преференційні правила походження (набула участі 1 лютого 2018 року), яка встановлює ідентичні правила походження товарів, що застосовуються в рамках угод про вільну торгівлю, укладених між її Договірними сторонами.

Окремо під час слухань розглядалися питання співробітництва у галузі ветеринарії між Україною та країнами-членами ЄС яке здійснюється, головним чином, в рамках Всесвітньої організації охорони здоров'я тварин (МЄБ) шляхом щорічної участі у Генеральних сесіях МЄБ та конференціях Регіональної комісії МЄБ по Європі.

Для здійснення обміну інформацією щодо епізоотичної ситуації використовується система WAHIS, що забезпечує негайне повідомлення всіх країн-делегатів МЄБ про виникнення інфекційних хвороб.

З метою розширення та диверсифікації двосторонньої торгівлі агропродовольчою продукцією на ринки держав Європейського Союзу Держпродспоживслужба постійно підтримує тісні зв'язки з компетентними службами країн-членів ЄС. Це дає змогу підвищити конкурентоздатність продуктів тваринного походження українського виробництва при доступі на ринки ЄС, а також забезпечити вітчизняного споживача безпечними харчовими продуктами.

На сьогодні Україна має право здійснювати експорт до країн-членів ЄС продукції виробництва українських підприємств, а саме:

- мед бджолиний;
- бджолині матки, колонії та матки джмелів;
- риба морська (для людського споживання);
- м'ясо птиці та продукти з нього;
- яйця та яєчні продукти;
- молоко та молочні продукти;
- жаб'ячі лапки та равлики;

- оброблені шлунки, міхури та кишки;
- колаген;
- продукти тваринного походження не для людського споживання.

Серед українських підприємств, що мають право експорту до ЄС продукції для споживання людиною:

- 22 виробники молока та молочної продукції;
- 7 виробники м'яса птиці;
- 1 виробник продуктів з м'яса птиці;
- 27 виробників рибопродуктів;
- 5 виробники яєць та яєчної продукції;
- 72 виробники меду;
- 1 виробник харчового колагену;
- 1 виробник кишкової сировини;
- 17 виробників равликів.

Серед українських підприємств, що мають право експорту до ЄС нехарчової продукції:

- 42 виробники казеїну технічного;
- 60 виробників пухо-перової сировини;
- 32 виробника шкірсировини;
- 24 виробника кормів для непродуктивних тварин;
- 11 виробників субпродуктів нехарчових;
- 5 виробників інших нехарчових продуктів тваринного походження;
- 5 виробників покращувачів ґрунтів;
- 1 виробник племінного матеріалу.

Ситуація з використанням Україною безмитних квот на експорт окремих агропродовольчих товарів хоча й покращується, але досить повільно. За час дії зони вільної торгівлі Україні з 2017 року вдалося отримати додаткові преференційні квоти на мед, виноградний сік, оброблені помідори, ячмінну крупу, овес, пшеницю, ячмінь і кукурудзу. Також наприкінці 2019 року Європарламентом було ухвалено рішення про загальне збільшення квот на безмитне ввезення Україною курятини до 70 тис. тонн на рік до 2021 року. Загалом по деяких продуктах квоти закриваються щорічно, але по більшості не використовуються навіть наполовину. Зокрема, у 2019 році вітчизняними експортерами були повністю закриті квоти на мед (основна і додаткова), цукор, ячмінну крупу і борошно, оброблений крохмаль, консервовані помідори, яблучний і виноградний соки, кукурудзу (основна і додаткова), пшеницю, м'ясо птиці, вершкове масло, оброблену продукцію з зернових та крохмаль. На початку 2020 року нашим підприємцям вже вдалося закрити основну річну квоту на мед в обсязі 5800 тонн.

Також під час слухань було приділено увагу міжнародному співробітництву в галузі фітосанітарії між Україною та країнами-членами ЄС, яке відбувається з урахуванням членства у Міжнародній конвенції із захисту рослин (МКЗР) та Європейській та Середземноморській організації з карантину та захисту рослин (ЄОКЗР). Держави у своїй діяльності чітко дотримуються

міжнародних вимог та стандартів, які передбачають недопущення ввезення на території держав регульованих шкідливих організмів та координування спільних дій у разі їх ввезення.

У разі виникнення проблемних питань, пов'язаних з виявленням серйозних випадків невідповідності імпортованого вантажу встановленим фітосанітарним вимогам, включаючи виявлення визначених регульованих шкідливих організмів, сторони обмінюються нотифікаційними повідомленнями відповідно до положень Міжнародного стандарту з фітосанітарних заходів № 13 «Керівництво щодо нотифікації про невідповідність та екстрені дії».

Крім того, співпраця між Україною та країнами-членами ЄС відбувається з урахуванням положень Угоди про застосування санітарних і фітосанітарних заходів СОТ, яка передбачає здійснення світової торгівлі шляхом встановлення та опублікування стандартів для міжнародної торгівлі рослинами і продуктами рослинного і тваринного походження; вдосконалення структури та ресурсів національних ветеринарних та фітосанітарних служб.

Окрім цього, при експорті об'єктів регулювання до країн Європейського Союзу обов'язково враховуються вимоги Директиви Ради 2000/29/ЄС.

Учасники слухань також позитивно сприймають схвалення Урядом Всеохоплюючої стратегії імплементації законодавства у сфері санітарних та фітосанітарних заходів. Документ визначає графік систематичної нормативно-правової адаптації вітчизняного законодавства у СФЗ до законодавства Євросоюзу.

Відповідно до Всеохоплюючої стратегії імплементації законодавства у сфері СФЗ до кінця 2021 року Україна має адаптувати в національне законодавство понад 250 актів ЄС за такими напрямками як державний контроль у сфері СФЗ, безпечність харчових продуктів та кормів, здоров'я і благополуччя тварин, здоров'я рослин тощо.

У 2016-2019 роках основна увага була приділена адаптації законодавства щодо державного контролю у сфері СФЗ, продовжено імплементацію вимог щодо безпечності харчових продуктів тощо.

У ході слухань були обговорені стан та проблеми експорту продукції до Європейського Союзу по окремим галузям, таким як: молочна, зернова, виноробна, тваринництво і птахівництво.

Серед обговорюваних проблем окремо учасники слухань звернули увагу на невирішені питання визнання ЄС еквівалентності системи офіційного контролю та сертифікації насіння зернових культур в Україні з метою отримання дозволу ЄС на експорт насіння зернових культур українського походження (Директива Ради ЄС 66/402/ЄЕС від 14 червня 1966 року про реалізацію насіння злаків (ст. 16)), а також висловлювались пропозиції щодо розвитку вітчизняної виноробної продукції в частині необхідності спрощення процедури митного оформлення презентаційної виноробної продукції, яка вивозиться за межі митної території України для представлення її на виставках, форумах та інших міжнародних заходах.

Крім того, новою проблемою для України стало питання імпорту м'яса

механічного обвалювання (далі - *ММО*) із ЄС до України у зв'язку з набуттям чинності (24.11.2019) наказу Мінагрополітики № 553 від 16.11.2018 стосовно вимог щодо ввезення (пересилання) на митну територію України харчових продуктів тваринного походження, кормів, сіна, соломи, а також побічних продуктів тваринного походження та продуктів їх оброблення, переробки, оскільки в ЄС стурбовані ймовірністю блокади імпорту цієї продукції з ЄС до України.

Враховуючи вищезазначене, з метою забезпечення безперервності процесу виконання зобов'язань України в рамках Угоди про асоціацію з ЄС, підвищення ефективності координації та просування євроінтеграційного процесу, учасники комітетських слухань **р е к о м е н д у ю т ь:**

I. Верховній Раді України:

1. Першочергово розглянути:

- проект Закону України «Про приєднання України до Схеми сортової сертифікації насіння хрестоцвітних та інших олійних або прядивних культур та Схеми сортової сертифікації насіння цукрового та кормового буряка Організації економічного співробітництва та розвитку», реєстр. № 0029 від 14.01.2020;

- проект Закону України «Про внесення змін до статті 4 Закону України «Про пестициди та агрохімікати» щодо ввезення пестицидів на митну територію України», реєстр. № 2289 від 18.10.2019;

- проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо використання вітчизняної сировини», реєстр. № 2431 від 13.11.2019;

- проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення державного регулювання у сфері поводження із пестицидами і агрохімікатами», реєстр. № 2548 від 06.12.2019.

II. Комітету Верховної Ради України з питань аграрної та земельної політики:

1. Забезпечити контроль за виконанням даних рекомендацій комітетських слухань.

2. У разі надходження до Верховної Ради України в установленому порядку законопроектів, спрямованих на пришвидшення інтеграції України з ринками країн ЄС і розвиток взаємної торгівлі сільськогосподарською продукцією, а також адаптації національного законодавства до європейських вимог, забезпечити їх першочерговий розгляд та супровід під час розгляду на пленарних засіданнях Верховної Ради України.

III. Кабінету Міністрів України:

1. Розробити та подати у 2020 році на розгляд Верховної Ради України наступні проекти законів України:

1.1. Про особливості правової охорони географічних зазначень, захист прав на традиційні гарантовані особливості та застосування схем якості для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів.

1.2. Про внесення змін до Закону України «Про ветеринарну медицину».

1.3. Про захист рослин.

1.4. Про вимоги до предметів та матеріалів, що контактують з харчовими продуктами.

1.5. Про географічні зазначення вин та ароматизованих винних продуктів.

1.6. Про внесення змін до Закону України «Про виноград та виноградне вино».

1.7. Про внесення змін до Закону України «Про насіння і садивний матеріал».

1.8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо харчових продуктів та інших об'єктів санітарних заходів.

2. Забезпечити неухильне виконання Плану заходів з виконання Угоди про асоціацію з метою максимального використання можливостей, які відкривають асоціативні відносини з Європейським Союзом, зокрема режим поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі, в контексті нарощування експорту аграрної продукції та переробленої аграрної продукції на ринки ЄС.

3. Забезпечити неухильну реалізацію «Всеохоплюючої стратегії імплементації Глави IV (Санітарні та фітосанітарні заходи) Розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони».

4. В рамках розробки пропозицій щодо перегляду торговельних положень Угоди про асоціацію забезпечити проведення відповідних консультацій з асоціаціями національних виробників сільськогосподарської продукції, аналітичними, дослідницькими та науковими установами аграрної галузі.

5. Розглянути можливість проведення спільних засідань, української частини комітету асоціації Україна-ЄС у торговельному складі та української частини Парламентського комітету асоціації між Україною та ЄС щодо подальших кроків розширення присутності української продукції на аграрних ринках.

6. Забезпечити належне функціонування галузевих двосторонніх органів в аграрній сфері, утворених між Україною та окремими державами-членами ЄС, а також у взаємодії з ДУ «Офіс просування експорту» опрацювати можливість проведення торговельних місій до держав-членів ЄС з метою збільшення присутності на відповідних ринках української аграрної продукції з високим ступенем переробки та готових харчових продуктів.

7. Вжити заходів стосовно розробки Національного звіту щодо рівня викидів парникових газів, пов'язаного із виробництвом та обігом сільськогосподарських культур (зокрема, кукурудзи та ріпаку) для подальшої переробки на біопаливо в країнах ЄС.

8. Ініціювати перед ЄС якнайшвидший розгляд питання визнання еквівалентності системи сертифікації насіння України вимогам ЄС, зокрема завершити у першому кварталі 2020 р. внесення зміни до Додатку 1 Рішення Ради ЄС № 2003/17ЄС, щодо внесення України до переліку країн, не членів ЄС, які отримали статус еквівалентності по системі сертифікації насіння.

9. Розглянути питання можливості збільшення експорту молочних продуктів шляхом підписання договорів про вільну торгівлю з країнами MENA.

10. Спростити процедуру митного оформлення презентаційної виноробної продукції, яка вивозиться за межі митної території України для представлення її на виставках, форумах та інших міжнародних заходах.

11. Розглянути питання можливості запровадження еквівалентної системи зонування при спалахах небезпечних хвороб птиці, зокрема грипу птиці, яка б безапеляційно визнавалась Європейською Комісією та надавала можливість запроваджувати обмеження в торгівлі лише на зону, де фіксуватиметься спалах.

12. Вжити заходів щодо приведення вітчизняних базових показників молочної сировини (масова частка жиру, масова частка білку тощо) до відповідних показників Європейського Союзу.

13. Розглянути питання доцільності проведення спеціального розслідування щодо зростання загального імпорту молочних продуктів в Україну.